

НА ЗАМІТКУ РЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ У ВИПАДКУ ЕКСПОРТУ ПРОМИСЛОВОЇ СИРОВИНИ

Здобуття Україною незалежності спонукало її до активності в усіх сферах суспільного життя. Зросла міграція населення, збільшилась кількість зовнішньоекономічних договорів (контрактів), набули нових перспектив зв'язки суб'єктів господарювання, але нормативно-правова база України залишається недостатньо стабільною та чіткою у регламентації відносин з «іноземним елементом». Договірні відносини України із зарубіжними державами потребують аналізу та детального з'ясування. З урахуванням вимог чинного законодавства України в статті узагальнено умови, дотримання яких призведе до уникнення непорозумінь у процесі митного оформлення промислової сировини в режимі експорту.

Сьогодні продукція вітчизняної промисловості має достатньо високий експортний потенціал. Найбільшою мірою це стосується промислової сировини (руди, хімічної та мінеральної сировини, напівфабрикатів, продукції металургії і т. п.), причому одним із основних видів зовнішньоекономічної діяльності виступає експорт. У відповідності зі ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» експорт — це продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (у т. ч. з оплатою в негрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України [1].

Операції з експорту промислової сировини вимагають від суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності дотримання таких умов:

1. Відповідно до діючого законодавства будь-яка юридична особа України може займатись експортом товарів, в т. ч. промислової сировини. Здійснення зовнішньоекономічної діяльності має бути передбачено його установчими документами і можливе для такого суб'єкта з моменту набуття ним статусу юридичної особи.

2. Суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності до моменту здійснення митного оформлення повинен звернутись до митного органу (вантажного відділу або митного поста) за місцем своєї державної реєстрації і стати на облік. Учаснику зовнішньоекономічної діяльності може бути відмовлено в обліку, якщо до митного органу подано неповний комплект документів, передбачений наказом Державного митного комітету України «Про затвердження порядку ведення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах», або якщо подані документи містять недостовірні відомості [2].

Процедура акредитації завершується видачею суб'єктові облікової картки, скріпленої особистою номерною печаткою інспектора митниці, яка засвідчує факт обліку такого суб'єкта в митних органах, її відсутність є підставою для відмови в митному оформленні. В разі ліквідації підприємства інформація про нього виключається з поточного реєстру, але зберігається в архіві електронної бази даних Державної митної служби України протягом 5-ти років.

3. Обов'язковою умовою є також наявність зовнішньоекономічного контракту. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначає зовнішньоекономічний договір (контракт) як матеріально оформлену угоду двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, яка спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності [3]. Він укладається в письмовій формі суб'єктами, здатними до його укладення відповідно до законодавства України або місця укладення такого договору (контракту). Загалом такі угоди укладаються відповідно до законодавства України та міжнародних угод, міжнародних звичаїв, рекомендацій міжнародних органів та організацій, якщо це не заборонено прямо та у виключній формі законодавством України.

Варто зазначити, що при складанні контракту повинні бути враховані умови, закріплені в «Положенні про форму зовнішньоекономічного контракту (договору)», яке затверджене наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України [4]. Контракт може бути визнано недійсним у судовому порядку, якщо він не відповідає вимогам законів України або міжнародних договорів, ратифікованих Україною.

Для підписання контракту суб'єкту господарювання не потрібен дозвіл будь-якого органу державної влади, управління чи вищої організації, за винятком випадків, передбачених законами України.

4. При здійсненні експорту промислової сировини суб'єктами повинні враховуватись також умови, які обмежують їх самостійність у виборі ринку й обсягів торгівлі, що визначаються законодавством України як ліцензування та квотування зовнішньоекономічної діяльності. Рішення про запровадження такого режиму приймається Кабінетом Міністрів України щорічно за поданням Міністерства економіки з визначенням списку конкретних товарів, що підпадають під режим ліцензування і квотування, а також строків дії цього режиму. Рішення такого характеру знайшло своє відображення в Постанові Кабінету Міністрів «Про переліки товарів, експорт і імпорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню в 2002 році» [5].

Наприклад, ліцензуванню та квотуванню підлягають такі види промислової сировини як: плоский прокат у разі його експорту в США, країни — члени Європейського Союзу, Індонезію та Угорщину; окремі категорії металопродукції та сталеварних виробів, які експортуються з України до країн — членів Європейського співтовариства з вугілля та сталі і до яких застосовується подвійна перевірка без кількісних обмежень, тощо. Для кожного виду товару визначено граничний обсяг можливого експорту в натуральних одиницях їх виміру.

Ліцензії або експортні документи видаються управлінням нетарифного регулювання та контрактного обліку Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України або, в межах наданих ним повноважень, Міністерством економіки Автономної Республіки Крим, відповідними підрозділами обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у 2-х примірниках. Порядок їх видачі регулюється «Положенням про порядок оформлення і видачі ліцензій та експортних документів на експорт продукції в 2002 році», затвердженим наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України [6].

Рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії чи експортного документа приймається уповноваженим органом не пізніше 15 робочих днів з дня реєстрації заявки.

У разі порушення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності умов та правил здійснення експорту уповноважений орган, який видавав ліцензію або експортний документ, має право припинити дію ліцензії на певний строк, скасувати її або відмовити у видачі наступної ліцензії чи експортного документа. Ліцензії діють на території України певний строк, зокрема: ліцензія на експорт до країн — членів Європейського Союзу, США та Республіки Індонезія окремих видів металопродукції походженням з України діє 90 днів з дня її підписання, але не пізніше 31.12.2002 р.

Не пізніше 15 днів після повного використання або закінчення терміну дії ліцензії суб'єкт господарювання повинен звернутись до Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України з інформацією про фактичне використання обсягів експорту.

5. Крім того, найбільше проблем виникає на митниці. Це пов'язано з недосконалістю митного законодавства і, в першу чергу, з можливістю неоднозначного тлумачення деяких його положень. При оформленні документів, що використовуються в процесі митного оформлення, необхідно враховувати не тільки нормативно-правові акти, а й накази та листи Державної митної служби України.

Одним з ключових моментів митного оформлення поставок сировини є точне визначення коду товару згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (особливо при експорті сировинних продуктів, складних за своїм хімічним складом). Правильне оформлення таких документів вимагає знання численних нормативно-правових актів, а тому при переміщенні будь-яких товарів, в т. ч. промислової сировини, потрібно звертатись по допомогу до професіоналів — митних брокерів.

Знання комплексу цих умов дасть змогу суб'єкту господарювання, який прагне проводити операції з експортом сировини, здійснити стратегічне й тактичне планування своєї зовнішньоекономіч-

ної діяльності, а їх ігнорування може призвести до неможливості митного оформлення такої сировини в режимі експорту.

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України № 959-ХІІ від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради.— 1991 — № 29.— С 377.
2. Наказ Державного митного комітету України «Про затвердження порядку ведення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах» № 237 від 31.05.1996 р.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України № 959-ХІІ від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради.— 1991.— № 29,— С 377.
4. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження положення про форму зовнішньоекономічного контракту (договору) № 201(3) від 06.09.2001 р. // Юридичний вісник України № 5(345) від 2—8 лютого 2002 р.
5. Постанова Кабінету Міністрів «Про переліки товарів, експорт і импорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню в 2002 році» № 1703 від 18.12.2001 р. // Офіційний вісник України,— 2001.— № 51.— С 2302.
6. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Положення про порядок оформлення та видачі ліцензій та експортних документів на експорт продукції в 2002 році» № 33 від 01.02.2002 р. // Офіційний вісник України.— 2002,— № 7.— С 319.

Slichna H. G.

SOME NOTES FOR THE RESIDENT OF UKRAINE EXPORTING INDUSTRIAL RAW MATERIAL

The gained independence of Ukraine prompted the country's active actions in all spheres of social life. Though the population migration, quantity of concluded foreign economic contracts increased and relations between subjects of business activities became more promising, the laws of Ukraine are still not enough stable and detailed in regulating relations with foreign element. The contractual relations of Ukraine with other countries need further analysis and detailed examination. Based on the actual laws of Ukraine, we summarized the necessary pre-conditions for avoiding the misunderstandings in the process of customs clearance of industrial raw material in the export regime.